

Transformaatio ryhmät

Harj. 13. Ratkaisuja.

1. Olk. $f: X \rightarrow Y$, $g: Y \rightarrow Z$ vahva' kuvauksia.

Jos $C \in X$, on $f(C) \in Y$, koska f on suljettu ja $(g \circ f)(C) = g(f(C)) \in Z$, koska g on suljettu. Siis $g \circ f$ on suljettu.

Jos $z \in Z$, niin $K = g^{-1}(z)$ on kompakti, koska g on vahva'. Harj. 9/Teht. 1 nojalla vahva' kuvaukselle pätee, että kompaktin joukon alkukuva on kompakti, joten $f^{-1}(K)$ on kompakti.

Siis $(g \circ f)^{-1}(z) = f^{-1}(g^{-1}(z)) = f^{-1}(K)$ on kompakti. $\square$

2. Olk. $x \in X$, $y \in \overline{Gx}$ ja U y:n ympäristö s.e. $\overline{G(U|U)}$ on kompakti.

Riittää osoittaa, että $y \in Gx$.

Merk. $D = \{V \mid V \text{ y:n ympäristö, } V \subset U\}$, jolle on suunnattu joukko, kun määr. $V \geq W \Leftrightarrow V \subset W$.

Jos määr. verkko $\varphi: D \rightarrow U$ s.e. jokaisella $V \in D$ valitaan $\varphi(V) \in V \cap Gx$, niin $\varphi \rightarrow y$.

$\leftarrow$ (valinta aina mahdollista, koska $y \in \overline{Gx}$)

Valitaan ryhmän G alkio g_V s.e. $\varphi(V) = g_V x$. Siis erityisesti $g_U x \in U$, ja jokaisella V pätee

$$(g_V g_U^{-1})(g_U x) = g_V x \in V \subset U.$$

Siis $g_V g_U^{-1} \in G(U|U) \forall V$.

Koska $\overline{G(U|U)}$ on kompakti on verkolla $(g_V g_U^{-1})_V$ suppeneva osaverkko $(g_W g_U^{-1})_W \rightarrow g$ ja $(g_W) \rightarrow g g_U$.

Nyt $y = \lim g_V x = \lim g_W x = g g_U x \in Gx$. $\square$

3. " $\Rightarrow$ " Ol. että X on Hausdorff ja $\varphi: D \rightarrow X$ on verkko.

Jos $s, t \in X$, $s \neq t$, ja U, V ovat näiden pisteiden erilliset ympäristöt, niin verkko φ ei voi olla lopulta sekä U :ssa että V :ssä. Siis verkko voi supeta korkeintaan yhteen pisteeseen kohti.

" $\Leftarrow$ " Ol. että $\mathbb{R}$ ei ole Hausdorff; olk. $s, t \in \mathbb{R}$ pisteet, joilla ei ole erillisiä ympäristöjä.

Olk. $\mathcal{U}_s$ pisteen s ympäristöjen kokoelma ja $\mathcal{U}_t$ pisteen t ymp. kokoelma. Tulojoukko $\mathcal{U}_s \times \mathcal{U}_t$ on suunnattu joukko, kun määritellään

$$(T, U) \geq (V, W) \Leftrightarrow T \subset V \text{ ja } U \subset W.$$

Jokaisella $(T, U) \in \mathcal{U}_s \times \mathcal{U}_t$ leikkaus $T \cap U$ on epätyhjä; määritellään verkko $\varphi: \mathcal{U}_s \times \mathcal{U}_t \rightarrow \mathbb{R}$ valitsemalla

jokaisella (T, U) jokin piste joukosta $T \cap U$.

Olk. nyt $(T_0, U_0) \in \mathcal{U}_s \times \mathcal{U}_t$ mielivalt. ja $(T, U) \geq (T_0, U_0)$.

Tämä tarkoittaa, että $T \subset T_0$ ja $U \subset U_0$, joten

$$\varphi(T, U) \in T \cap U \subset T_0 \cap U_0.$$

Siis verkko φ on lopulta jokaisessa s :n ympäristössä T_0 ja jokaisessa t :n ympäristössä U_0 , eli φ suppenee sekä pisteellä s että pisteellä t tohti.

□

4. Osoitetaan: Jos $p: \mathbb{R} \rightarrow Y$ on vahva, niin $\text{id} \times p: B \times \mathbb{R} \rightarrow B \times Y$ on suljettu.

(Oletetaan: kaikki avaruudet Hausdorff)

Tod. Olk. $A \in B \times C$

väite. $(\text{id} \times p)(A) \in B \times Y$.

olkaan $(b, y) \in (\text{id} \times p)(A)$, jolloin on olemassa verkko

(b_j, y_j) joukossa $(\text{id} \times p)(A)$ s.e. $(b_j, y_j) \rightarrow (b, y)$.

Jokaisella j valitaan $x_j \in \mathbb{R}$ s.e. $(\text{id} \times p)(b_j, x_j) = (b_j, y_j)$

ja $(b_j, x_j) \in A$.

Koska $y_j \rightarrow y$ ja p on vahva, niin B.12 $\Rightarrow$

verkolla (x_j) on kasautumisarvo, ja siis osaverkko,

joka suppenee, $x_j \rightarrow x \in \mathbb{R}$.

Nyt $(\underbrace{b_j, x_j}_{\in A}) \rightarrow (b, x) \in A$, koska A on suljettu.

Siis $(\text{id} \times p)(\underbrace{b_j, x_j}_{\in A}) \rightarrow (b, p(x)) = (\text{id} \times p)(\underbrace{b_j, x_j}_{\in A})$

$$\begin{aligned} & \parallel \\ & (b_j, y_j) \rightarrow (b, y) \end{aligned}$$

joten $(b, y) \in (\text{id} \times p)(A)$, mikä todistaa väitteen. □

5. Osoitetaan ensin, että joukot

$$\{d(hx, gy) \mid h, g \in G\} \quad \text{ja} \quad \{d(x, gy) \mid g \in G\}$$

ovat samat:

" $\supset$ " selvä (val. $h=e$)

$$\begin{aligned} \text{" $\subset$ " } \quad d(\bar{h}x, \bar{g}y) &= d(\bar{h}^{-1}\bar{h}x, \bar{h}^{-1}\bar{g}y) = d(x, \bar{h}^{-1}\bar{g}y) \\ &\quad \uparrow \\ &\quad G\text{-inv.} \end{aligned} \in \{d(x, gy) \mid g \in G\}.$$

Siis $D(Gx, Gy) = \inf \{d(x, gy) \mid g \in G\}.$

$$\begin{aligned} (M1) \quad D(Gx, Gz) &= \inf \{d(x, gz) \mid g \in G\} \\ &\stackrel{(1)}{\leq} \inf \{d(x, hy) + d(hy, gz) \mid h, g \in G\} \\ &\stackrel{(2)}{=} \inf \{d(x, hy) + d(y, h^{-1}gz) \mid h, g \in G\} \\ &\stackrel{(3)}{=} \inf \{d(x, hy) + d(y, kz) \mid h, k \in G\} \\ &= D(Gx, Gy) + D(Gy, Gz). \end{aligned}$$

(1): Koska $\forall h, g \in G : d(x, hy) + d(hy, gz) \geq d(x, gz)$

(2): Koska d on G -invariantti

(3): Joukot $\{d(x, hy) + d(y, h^{-1}gz) \mid h, g \in G\}$ ja $\{d(x, hy) + d(y, kz) \mid h, k \in G\}$ ovat samat.

(M2) symmetrisyys selvä, koska d symmetrinen

(M3) Jos $Gx = Gy$, niin $x = gy$ joll. g , jolloin $d(x, gy) = 0$ ja $D(Gx, Gy) = 0$.

Olk. $Gx \neq Gy$ eli $x \notin Gy$. Nyt tehtävän 2 nojalla $Gy \in \mathbb{R}$, joten x illä on ymp. $B(x, r)$ s.e. $B(x, r) \cap Gy = \emptyset$. Siis $d(x, gy) \geq r \forall g$, jolloin $D(Gx, Gy) = \inf \{d(x, gy) \mid g \in G\} \geq r > 0$.

Siiis D on metriikka.

Os. vielä, että D määrittää $\mathbb{Z}/G$ in tekijätopologia, t.s. ja merkitään $\tau_D =$ metriikan D antama topologia, ja τ tekijätopologia, niin osoitetaan, että

$$\text{id}: (\mathbb{Z}/G, \tau_D) \rightarrow (\mathbb{Z}/G, \tau)$$

on homeomorfismi.

Merki: $\pi: (\mathbb{Z}, d) \rightarrow (\mathbb{Z}/G, \tau_D)$.

Nyt selvästi $D(\pi(x), \pi(y)) \leq d(x, y) \quad \forall x, y \in \mathbb{Z}$, mistä seuraa, että π on jatkuva.

Os. sitten, että π on avoin kuvaus osoittamalla, että

$$\pi(B_d(x, r)) = B_D(\pi(x), r):$$

" $\subset$ " selvä, koska $d(x, y) < r \Rightarrow D(\pi(x), \pi(y)) < r$

" $\supset$ " olk. $D(\pi(x), \pi(y)) = r^* < r$.

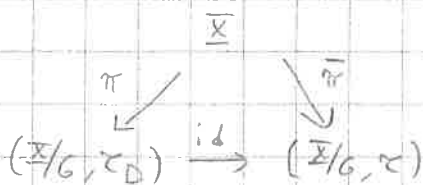
Koska $D(\pi(x), \pi(y)) = \inf \{d(x, gy) \mid g \in G\}$,

eivä voi olla $d(x, gy) \geq r \quad \forall g$, joten $\exists g_0$ s.e. $d(x, g_0 y) < r$.

Siiis $g_0 y \in B_d(x, r)$ ja

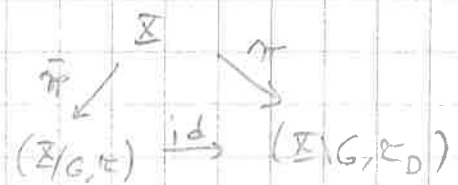
$$\pi(y) = \pi(g_0 y) \in \pi(B_d(x, r)).$$

Kaaviossa

id on jatkuva, koska $\bar{\pi}$ on jatkuva ja π on avoimena kuvauksena tekijäkuvauus.

Kaaviossa

id on jatkuva, koska π on jatkuva ja $\bar{\pi}$ on tekijäkuvauus.

Siiis id on homeomorfismi, mikä todistaa väitteen.